

Temanotat

Kenya/Somalia

**Grensekryssing og opphold i Nairobi
for irregulære migranter fra Somalia**

16. februar 2024

© Landinfo 2024

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Fredrik Selmers vei 6
Postboks 2098 Vika
0125 Oslo
Tel: 23 30 94 70
E-post: landinfo@landinfo.no
www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingstreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

This report deals with Somalis who cross the border to Kenya irregularly, as well as irregular stay in Nairobi. The report is largely based on information obtained during a fact-finding mission to Kenya in February 2023.

The border between Somalia and Kenya is formally closed, but in practice very porous. It can be more challenging to get through the Somali areas of Kenya than crossing the actual border from Somalia. Kenyan security forces operate many checkpoints along roads in the Somali areas of the country, where travelers are normally required to present relevant documents. Travelers without these documents can normally bribe themselves out of detention. There are also organized smuggling networks, which facilitate irregular migration to Nairobi.

Informal networks in Nairobi enable long-term stays, but lack of ID-documents presents challenges. Kenyan police often check ethnic Somalis on the street, to extort money from them. Irregular migrants can also be vulnerable to exploitation by others and face language challenges.

Sammendrag

Dette temanotatet omhandler somaliere som tar seg irregulært over landegrensen til Kenya, samt irregulært opphold i Nairobi. Notatet bygger i stor grad på informasjon innhentet fra ulike ressurspersoner Landinfo møtte under en informasjonsinnhentingstreise til Kenya i februar 2023.

Grensen mellom Somalia og Kenya er formelt stengt, men i praksis svært porøs. Det kan være mer utfordrende å ta seg gjennom de somaliske områdene av Kenya enn å krysse selve grensen fra Somalia. Kenyanske sikkerhetsstyrker drifter mange veikontrollposter i de somaliske områdene i landet, hvor reisende normalt må fremvise relevante dokumenter. Reisende uten disse dokumentene, kan normalt betale seg fri fra varetekt. Det finnes også organiserte smuglernetter, som legger til rette for irregulær migrasjon til Nairobi.

Uformelle netter i Nairobi muliggjør langvarig opphold, men manglende ID-dokumenter byr på utfordringer. Kenyansk politi kontrollerer ofte etniske somaliere på gaten, for å presse dem for penger. Irregulære migranter kan også være sårbare for utnyttelse av andre og møte språklige utfordringer.

Innhold

1 Innledning.....	6
1.1 Geografiske og demografiske forhold	6
2 Passering av landegrensen	7
2.1 Formelt stengt grense.....	7
2.2 Likevel lett å krysse grensen	7
3 Videre landveisreise til Nairobi	9
3.1 Mange veikontrollposter	10
3.2 Reisende må normalt fremvise relevante dokumenter	10
3.3 Smuglernetverk.....	11
4 Irregulære migranter i Nairobi	11
4.1 Uformelle nettverk muliggjør langvarig opphold.....	12
4.2 Utfordringer knyttet til manglende ID-dokumenter	12
4.3 Utpressing fra politi	13
4.4 Sårbarhet for utnyttelse av andre	14
4.5 Språklige utfordringer.....	14
5 Referanser	15

1 Innledning

Irregulær migrasjon fra Somalia til Kenya er svært utbredt, uten at det finnes statistikk på dette. Dette temanotatet omhandler somaliere som tar seg irregulært over landegrensen til Kenya,¹ samt irregulært opphold i Nairobi. Temanotatet gir ingen uttømmende redegjørelse, men fokuserer på forhold som er relevante for norsk utlendingsforvaltning. Notatet bygger i stor grad på informasjon innhentet fra ulike ressurspersoner Landinfo møtte under en informasjonsinnhentingsreise til Kenya i februar 2023.

En del geografiske referanser finnes i notatet, så vi anbefaler å bruke Google Maps ved gjennomgangen.

1.1 Geografiske og demografiske forhold

Landegrensen mellom Kenya og Somalia er nesten 700 km lang, fra Etiopia i nord, via de kenyanske fylkene Mandera, Wajir og Garissa, til Lamu fylke og Det indiske hav i sør. I Mandera, Wajir og Garissa bor i hovedsak etniske somaliere (kenyansk-somaliere). Disse områdene omtales derfor også som «de somaliske områdene i Kenya».² Etniske somaliere har tette kulturelle og sosioøkonomiske bånd, herunder i form av språk og klantilhørighet, på tvers av landegrensene.

De somaliske områdene i Kenya huser også cirka 400 000 asylsøkere og flyktninger, i hovedsak fra Somalia (UNHCR 2023). Disse oppholder seg i leirer ved byen Dadaab, cirka 100 km fra den somaliske grensen (UN Habitat 2021, s. 34). Det går to hovedveier fra den kenyansk-somaliske grensen, gjennom de somaliske områdene i Kenya, til Nairobi: A3 og B9/A2 (se Google Maps). A3 går fra den somaliske grensebyen Dhobley, cirka midt på grensen, via de kenyanske byene Liboi og Dadaab, til Garissa by ved Tana-elven, og derfra videre til Nairobi. B9 begynner helt nord på grensen, i Mandera by, og går via byene Bulla

¹ Noen tar seg lovlig inn i Kenya med fly, men blir værende når visumet utløper. Det er mulig å fly direkte fra Mogadishu til Nairobi. Fra 1. januar 2021 måtte somaliere (og besøkende fra mange andre land) søke om e-visum før ankomst (Kenya Directorate of Immigration Services u.å.-b). Før dette kunne somaliere få visum ved ankomst (kilde A 2022). Visumet varte i tre måneder, og kunne forlenges i Kenya. E-visumet ble ifølge kilde C (møte i Nairobi 2023) normalt utstedt kun for én måned, og det var ikke lenger mulig å søke om forlengelse i Kenya. E-visumsøkere måtte også oppgi adresse og referanse i Kenya. Kenyanske myndigheter foretok ifølge kilde C en rutinemessig sikkerhetssjekk av somaliere som søkte om e-visum, men avslø sjeldent søknader. Fra 1. januar 2024 trenger reisende til Kenya ikke lenger søke om visum, men må søke om (og betale for) Electronic Travel Authorisation (eTA) (Kenya Directorate of Immigrations & Citizen Services 2024).

² «De somaliske områdene i Kenya» må her ikke tolkes politisk, men hentyder kun til at områdene domineres av etniske somaliere.

Dothai, El Wak (som også ligger langs grensen, sør for Mandera)³ og Wajir, til Isiolo by, og derfra videre til Nairobi som A2.

2 Passering av landegrensen

Alle kildene Landinfo møtte i Kenya i 2023, forklarte at landegrensen mellom Kenya og Somalia formelt er stengt, men at den i praksis er svært porøs.

2.1 Formelt stengt grense

Landegrensen mellom Kenya og Somalia er formelt stengt. Det er uklart når grensen stengte, men etter Landinfos forståelse har den vært stengt i hvert fall siden 2011, da Kenya gikk til krig mot al-Shabaab i Somalia.⁴ Etter en rekke al-Shabaab-angrep i Kenya, kunngjorde kenyanske myndigheter i 2014 planer om å bygge en «mur» langs grensen. Byggingen startet i 2015, men kildene Landinfo møtte i Kenya i 2023, var omforente om at «kun noen kilometer» med gjerde har blitt bygget, og at grensen følgelig i hovedsak er uten fysiske hindringer (se også BBC 2019).⁵ Representanter for kenyanske sikkerhetsstyrker i grenseområdet (kilde I, møte i Dadaab 2023) underbygget dette ved å vise til at det kan være uklart akkurat hvor grensen går.

2.2 Likevel lett å krysse grensen

All kildene Landinfo møtte i Kenya i 2023, var samstemte i at landegrensen mellom Somalia og Kenya i praksis er svært porøs, og at det er «lett» å krysse den, både til fots og i kjøretøy. Kildene viste til at det daglig er trafikk av folk og varer frem og tilbake over grensen, inkludert med lastebiler og minibusser. Mange av de somaliske flyktningene Landinfo pratet med i Dadaab, hadde selv krysset landegrensen med ulike kjøretøy fra ulike deler av Sør-Somalia. Flere av kildene

³ Det ligger en by like øst for El Wak, på somalisk side av grensen. Google Maps og andre kilder refererer til denne byen som Bur Ache, men i Somalia omtales den også som El Wak.

⁴ Al-Shabaab tok kontroll over store deler av Sør-Somalia i 2008–2010. Deler av Sør-Somalia er fortsatt underlagt al-Shabaabs herredømme. Organisasjonen kjemper mot somaliske myndigheter og dets allierte, og gjennomfører også angrep i Kenya.

⁵ Enkelte av kildene Landinfo møtte i februar 2023, viste til at det forelå planer om å gjenåpne landegrensen. I mai 2023 kunngjorde kenyanske myndigheter at de ville gjenåpne grensen innen 90 dager, men åpningen ble utsatt grunnet en økning i al-Shabaab-angrep i grenseområdene (Reuters 2023; kilde D, telefonsamtale, desember 2023). Kilde D hadde selv spasert langs ferdigstilte seksjoner av grensegjerdet, og da observert at det flere steder var klippet hull i gjerdet.

vi møtte i Dadaab, viste også til at mange flyktninger «pendler» frem og tilbake over grensen for å jobbe, besøke slektninger eller se til eiendom.⁶

Noen migranter blir kjørt til grenseområdet, for så å krysse til fots, mens andre kjører hele veien. Selve grensepasseringen skjer ulike steder, både langs formelle og uformelle passeringspunkter. Sistnevnte innebærer ifølge kildene at det kan være uklart akkurat når man passerer selve grensen. Ifølge kilde C (møte i Nairobi 2023) er det vanlig at migrantene har noen som bistår dem med å koordinere reisen, herunder informasjon om hvor og når det er best å reise.⁷

Representanter for den kenyansk-somaliske lokalbefolkningen og somaliske flyktninger i Dadaab, viste alle til at det også foregår utstrakt (illegalt) handel over landegrensen, både i form av nomadisk husdyrhold og import av «alt mulig» fra sukker til hvitevarer ved hjelp av lastebiler. Kilde F (møte i Nairobi 2023), med erfaring fra kenyanske immigrasjonsmyndigheter, viste til at den kenyansk-somaliske landegrensen har tre formelle passeringspunkter, som alle formelt er stengt, men i praksis (tidvis) likevel er mulig å passere. Disse befinner seg ved de kenyanske byene Mandera (helt i nord), Liboi (cirka midt på grensen) og Kiunga (helt i sør), like vest for henholdsvis de somaliske byene Belet Hawo, Liboi og Ras Kamboni.⁸ Det går vei mellom disse byene, og Google Maps gir inntrykk av at den kenyansk-somaliske landegrensen også krysses av andre veier, herunder ved byen El Wak, den kenyanske byen Dif og den somaliske byen Kolbiyow. Ingen av Landinfos kilder nevnte slike steder spesifikt, men kilde C og kilde G (møter i Kenya 2023) understreket at det finnes mange uformelle passeringspunkter. Etter Landinfos vurdering er det nærliggende å anta at det er mulig å krysse landegrensen også via slike veier.

Landinfo har ikke selv besøkt noen av de formelle eller uformelle passeringspunktene langs grensen, men flere av kildene vi møtte i Kenya i 2023, hadde gjort det. De forklarte at kenyanske sikkerhetsstyrker er til stede ved de formelle og andre passeringspunkter, men at de ikke nødvendigvis hindrer folk i å krysse grensen.⁹ På spørsmål om hvorfor kenyanske sikkerhetsstyrker ikke stopper folk, forklarte kilde D (møte i Nairobi 2023) at de mottar betaling fra reisende. Personer i kenyanske sikkerhetsstyrker inngår ifølge kilde D også i smugler-

⁶ Dette er i tråd med informasjon Landinfo fikk under en informasjonsinnhentingsreise til den sør-somaliske kystbyen Kismayo i 2019, hvor vi blant annet møtte somaliere som jobbet i byen, men hadde familie i Dadaab-leirene, som de besøkte med jevne mellomrom.

⁷ Praktiske og sikkerhetsmessige forhold på reise i Sør-Somalia er omtalt i et eget temanotat (se Landinfo 2019b). I likhet med tidligere tilgjengelig informasjon, viste også kildene vi møtte i Dadaab i 2023, til at mange migranter krysser al-Shabaab-områder for å nå den kenyanske grensen, og at reisende generelt ikke er angrepsmål for al-Shabaab (Landinfo 2019b, s. 9).

⁸ Også kenyanske myndigheter viser til disse som formelle grensepasseringspunkter, og at de er (formelt) stengt (Kenya Directorate of Immigration Services u.å.-a).

⁹ Etter Landinfos forståelse viste kildene først og fremst til overgangene langs den nordlige delen av grensen, dvs. ved Mandera og Liboi. Grenseovergangen ved Kiunga var ifølge kilde D (telefon-samtale) i desember 2023 stengt grunnet al-Shabaab-aktivitet i området.

nettverk (se under). Med unntak av representantene for kenyanske sikkerhetsstyrker, viste alle de andre kildene Landinfo møtte i 2023, til at sikkerhetsstyrkene i grenseområdene er åpne for bestikkelser, og at det følgelig er «lett» å slippe gjennom kontrollposter (også kilde A, møte i Nairobi 2022, viste til dette). Ifølge kilde G (møte i Dadaab 2023) er det «lett» å omgå permanente veikontrollposter langs grensen fordi det er så mange uformelle passeringpunkter.

I tillegg til permanente veikontrollposter, er kenyanske sikkerhetsstyrker ifølge Landinfos kilder også til stede langs grensen i form av midlertidige veikontrollposter, patruljer og andre sikkerhetsoperasjoner. De har imidlertid ikke nok mannskaper eller utstyr til å kontrollere hele grensen til enhver tid. Ifølge kilde D (møte i Nairobi 2023), med god kjennskap til grenseområdene, er det mange områder hvor myndighetsstyrker ikke eller kun tidvis er til stede.¹⁰ Dette bekreftes av representanter for kenyanske sikkerhetsstyrker, som opererer i grenseområdene (kilde I, møte i Dadaab 2023). Representantene forklarte at de ikke har nok mannskaper til å patruljere hele grensen, og at de heller ikke har droner eller nattoptikk til å overvåke grensen effektivt der de er. En av Landinfos lokale kilder i Dadaab bemerket at landskapet i grenseområdet er uoversiktlig, vanskelig å kontrollere og lett å gjemme seg i og/eller ta seg usett gjennom.¹¹

Ovennevnte underbygges av at al-Shabaab med jevne mellomrom gjennomfører angrep på kenyansk side av grensen.¹² Angrepene gjennomføres ifølge Landinfos kilder av al-Shabaab-medlemmer som tar seg ubemerket over grensen til fots, for så å trekke seg tilbake til Somalia.¹³

3 Videre landveisreise til Nairobi

Kildene Landinfo møtte i Kenya i 2023, mente at det kan være mer utfordrende å ta seg gjennom de somaliske områdene av Kenya enn å krysse selve grensen fra Somalia. Kildene viste til at kenyanske myndigheter søker å hindre al-Shabaab fra

¹⁰ Etter Landinfos forståelse varierer tilstedeværelsen i tid og sted, avhengig av sikkerhetsmessige forhold. Ifølge kilde D (telefonsamtale) var eksempelvis kenyanske sikkerhetsstyrker per desember 2023 tungt til stede langs den sørligste delen av grensen, ved Kiunga og Boni National Reserve, grunnet al-Shabaab-aktivitet i området. Tilstedeværelsen av sikkerhetsstyrker knytter seg ifølge kilden videre til konstruksjon av LAPSSET(Lamu Port, South Sudan, Ethiopia Transport Corridor)-prosjektet mellom kystlandsbyen Lamu og byen Garissa (se LAPSSET 2023).

¹¹ Landskapet i grenseområdet varierer, men preges mange steder av tett krattskog på flatt terreng med nettverk av umerkede «dirt roads».

¹² Kildene Landinfo møtte i Kenya i 2023, var samstemte i at al-Shabaab-angrepene i grenseområdene i all hovedsak retter seg mot kenyanske sikkerhetsstyrker.

¹³ Flere av kildene trakk særlig frem Boni National Reserve, langs den sørlige delen av grensen, som et område hvor al-Shabaab lett tar seg inn og ut av Kenya. Området består av tett skog, som det ifølge kildene kun er mulig å ta seg gjennom til fots, og som gir skjul fra luften. Al-Shabaab har ifølge kildene ingen permanent territoriell tilstedeværelse i Kenya, men har trolig informanter og andre støttespillere også på kenyansk side av grensen.

å gjennomføre angrep i Nairobi og andre streder i Kenya. Kenyanske sikkerhetsstyrker er derfor tungt til stede i deler av de somaliske områdene i Kenya, særlig langs hovedveier, hvor de bemanner veikontrollposter som kontrollerer reisende.

3.1 Mange veikontrollposter

Alle kildene Landinfo møtte i Kenya i 2023, viste til at kenyanske sikkerhetsstyrker drifter mange veikontrollposter i de somaliske områdene i landet. Noen av dem er permanente, andre midlertidige. Sistnevnte etableres typisk etter at det har funnet sted et al-Shabaab-angrep i området eller når kenyanske sikkerhetsstyrker gjennomfører en sikkerhetsoperasjon (kilde D, møte i Nairobi 2023).¹⁴

Flere av kildene trakk særlig frem veien A3 (se punkt 1.1) som en strekning med mange veikontrollposter. Ifølge kilde D (telefonsamtale desember 2023) var det normalt kun sporadiske veikontrollposter mellom byene Liboi og Dadaab, men mange permanente kontrollposter på den cirka 100 km lange strekningen mellom byene Dadaab og Garissa. En lokal ressursperson, som regelmessig tok bussen mellom de to byene (kilde H, møte i Dadaab 2023), viste til at det normalt var opptil femten kontrollposter mellom dem. Den siste av disse var ifølge kilden lokalisert på broen over Tana-elven i Garissa by (se Google Maps). Så snart man er klar broen, var det ifølge kildene normalt ikke flere veikontrollposter til Nairobi.¹⁵ Kildene omtalte derfor Tana-elven som «den egentlige grensen» mellom Somalia og Kenya. Kilde D (telefonsamtale, desember 2023) trakk også frem B2 (se punkt 1.1) som en strekning med «mange» veikontrollposter.

3.2 Reisende må normalt fremvise relevante dokumenter

Kvaliteten på veikontrollpostene i de somaliske områdene i Kenya, varierer ifølge kildene, men reisende må normalt fremvise relevante dokumenter.¹⁶ For kenyansk-somaliere betyr dette nasjonalt ID-kort,¹⁷ mens ikke-kenyanere må dokumentere lovlig innreise og/eller opphold (eksempelvis gyldig pass og visum).

¹⁴ I denne sammenheng kan myndighetene ifølge kilde D også innføre midlertidig portforbud i området.

¹⁵ Ifølge Google Maps er det cirka 200 km fra Dhobley til Garissa, og ytterligere 370 km fra Garissa til Nairobi.

¹⁶ Ifølge kilde D (møte i Nairobi 2023) sjekker sikkerhetsstyrker ofte ikke dokumentene til personer som prater godt swahili.

¹⁷ Kenyansk-somaliere er, i likhet med andre kenyanere, lovpålagt å søke om nasjonalt ID-kort når de fyller 18 år. Kortet fungerer som nasjonalitetsbevis i møte med kenyanske sikkerhetsstyrker og andre myndigheter. Ikke alle kenyansk-somaliere over 18 år har imidlertid nasjonalt ID-kort. Det finnes ingen tall, men kildene vi møtte under reisen til Kenya i 2023, ga uttrykk for at det gjaldt «mange» i de somaliske områdene, særlig utenfor byene. Kildene var samstemte i at kenyanske sikkerhetsstyrker, som i stor grad består av etniske ikke-somaliere, og følgelig normalt ikke prater somali, har vanskelig for å skille kenyansk-somaliere fra andre somaliere. Dette omtales nærmere i et eget temanotat om kenyansk-somaliere, som er under utarbeidelse.

Reisende uten relevante dokumenter, risikerer å bli satt i varetekt for rettsfølgelse og eventuell deportasjon. Ingen av kildene Landinfo møtte i Kenya i 2023, kunne imidlertid vise til konkrete tilfeller av slike deportasjoner til Somalia,¹⁸ og kildene var samstemte i at det normalt er mulig å betale seg fri fra varetekt. Flere av kildene forklarte at de somaliske områdene i Kenya, på tross av al-Shabaab-angrepet mot kenyanske sikkerhetsstyrker, utgjør et ettertraktet stasjoneringsområde grunnet muligheten for bestikkelser (og utpressing).

Noen irregulære migranter låner ifølge kilde C (møte i Nairobi 2023) nasjonalt ID-kort av kenyansk-somaliere for å passere veikontrollpostene, mens andre skaffer seg falske eller manipulerte dokumenter.

3.3 Smuglernetverk

Flere av kildene viste også til at enkelte politifolk er del av organiserte smuglernetverk, som legger til rette for irregulær migrasjon fra de somaliske områdene i Kenya til Nairobi. Ifølge kilde H, en lokal ressursperson med god innsikt i forholdene i grenseområdene (møte i Dadaab 2023), er det mulig å betale 30 000 KES (cirka 2 200 NOK) for å slippe gjennom veikontrollpostene mellom Dadaab og Garissa.¹⁹ Rent praktisk foregår dette ifølge kilde H ved at enkelte bussjåfører og politi som bemanner kontrollpostene, er del av et smuglernetverk, og lar være å kontrollere angitte personer på angitte busser til angitte tider.

Flere av kildene nevnte at det også eksisterer organiserte smuglernetverk som legger til rette for irregulær migrasjon hele veien fra Somalia til Kenya. Ifølge kilde E (møte i Nairobi 2023) koster det opptil 5000 USD (tilsvarende 750 000 KES eller 56 000 NOK) å bli smuglet hele veien fra Mogadishu til Nairobi.

4 Irregulære migranter i Nairobi

I Nairobi er det svært mange etniske somaliere, som særlig oppholder seg i området Eastleigh, som derfor er kjent som «Little Mogadishu». Det finnes ingen statistikk over befolkningen i Eastleigh, men området antas å huse over 300 000 etniske somaliere fra Kenya, Somalia og andre land (Sperber 2015; kilde B, møte i Nairobi, 2022; Somalias ambassade i Nairobi, møte i Nairobi, 2023). Det finnes ingen tall på hvor mange som er irregulære migranter, men ifølge Somalias ambassade i Nairobi og kilde C (møte i Nairobi 2023) oppholder «mange» seg irregulært i Nairobi etter å ha krysset landegrensen fra Somalia.

¹⁸ Ifølge kilde C (møte i Nairobi 2023) deporterer kenyanske myndigheter imidlertid stadig personer, inkludert etniske somaliere, til Etiopia. Disse deportasjonene skjer ifølge kilden i det stille med buss og/eller fly. Etniske somaliere er hjemmehørende også i Etiopia.

¹⁹ Registrerte asylsøkere/flyktninger i Kenya betaler ifølge kilde H kun halvparten (15 000 KES).

4.1 Uformelle nettverk muliggjør langvarig opphold

Alle kildene Landinfo møtte i Nairobi i 2022 og 2023, understrekte at etniske somaliere i og utenfor Somalia utgjør «ett folk», uavhengig av landegrensener, at det somaliske samfunnet er preget av omfattende sosiale nettverk og en kollektivistisk tankegang hvor særlig familie- og klanmedlemmer hjelper hverandre sosio-økonomisk. Kildene poengterte at også irregulære migranter i Nairobi drar nytte av dette, og at mange derfor klarer å leve irregulært i byen i årevis (kilde B 2022; Somalias ambassade i Nairobi, kilder C, D, E og L, møter i Kenya 2023).

En lokal ressursperson med innsikt i det somaliske miljøet i Kenya (kilde J, møte i Mombasa 2023), vektla at slektskap/klan spiller en viktig rolle i det somaliske samfunnet, at lojalitetsbåndene mellom klanmedlemmer er sterke, og at det forventes at man støtter hverandre. Ifølge kilden er det derfor vanlig at man lar andre bo hos seg og/eller hjelper andre med mat, klær, jobb og annet. Kilden viste også til at de ulike klanene har egne lokale ledere/eldre ulike steder i og utenfor Kenya, og at klanmedlemmer kan benytte seg av disse for konflikthåndtering og andre forhold. Dette er i tråd med tidligere tilgjengelig informasjon (se Landinfo 2020).

Ifølge Somalias ambassade i Nairobi (2023) er «alle» klaner representert i byen. Somaliske bantuer (jareer) og (andre) lavstatusgrupper (midgan) utgjør ifølge kilde E (møte i Nairobi 2023) en vesentlig del av befolkningen i Eastleigh. Benadir-befolkningen er ifølge kilde E også representert.²⁰

I tillegg til familie- og klannettverk, finnes andre uformelle nettverk som irregulære migranter kan nyttiggjøre seg av i Nairobi. Kildene viste særlig til moskeer som samler inn penger til trengende, for eksempel til medisinsk behandling, uavhengig av hvem de er (Somalias ambassade; kilde E; J; L, møter 2023).²¹ Det finnes også hjelpeorganisasjoner og bedrifter som gir bistand til irregulære migranter, men denne bistanden er ifølge kildene ofte nokså grunnleggende og begrenset (kilde C; J).

4.2 utfordringer knyttet til manglende ID-dokumenter

Alle kildene Landinfo møtte i Kenya i 2023, mente det er mulig, men utfordrende, å leve som irregulær migrant i Nairobi over tid. utfordringene knytter seg ifølge kildene først og fremst til at personer over 18 år, er lovpålagt å ha kenyansk ID-kort,²² og at mange muligheter i Kenya avhenger av dette kortet.

²⁰ Jareer, midgan og benadir-befolkningen er omtalt i egne Landinfo-publikasjoner (se 2016, 2019a, 2023).

²¹ Koranskoler spør ikke om ID-dokumenter (kilde C, møte i Nairobi 2023).

²² Dette gjelder ikke bare kenyansk-somaliere, men også utlendinger som oppholder seg i Kenya i mer enn 90 dager. Sistnevnte omtales som Foreign Nationals Certificate (Alien Card) (Kenya State Department for Immigration Services u.å.).

Irregulære migranter (uten ID-kort) har eksempelvis ikke tilgang til offentlige tjenester, herunder helsetjenester og utdanningsinstitusjoner, og må benytte seg av private tjenester. Kildene påpekte at det er mange private skoler og helsesentre i Nairobi, som irregulære migranter kan benytte mot betaling.

Irregulære migranter kan heller ikke kjøpe SIM-kort eller åpne bankkonto. De må gjøre dette gjennom andre eller et Dahabshiil-kontor som ikke krever ID-kort, men aksepterer identifisering gjennom klan og/eller referanser.²³

Mange irregulære migranter jobber i den uformelle sektoren, hvor de typisk får jobb gjennom klanforbindelser, eller driver «small shops» på gaten. De har ikke tilgang til det offentlige arbeidsmarkedet og må benytte seg av mellompersoner for å drive større forretninger eller kjøpe eiendom (kilde A, C, L). Dette er ifølge kildene nokså vanlig, og innebærer ofte en «intern kontrakt» der en forretningsvirksomhet eller eiendom formelt registreres på en kenyansk-somalier, men i realiteten drives/eies av den irregulære migranten.

Noen irregulære migranter skaffer seg ifølge kilde H (møte i Dadaab 2023) falske eller manipulerte ID-kort.

4.3 Utpressing fra politi

Kildene Landinfo møtte i Kenya i 2023, uttalte at myndighetene i stor grad tolererer irregulære migranter. De risikerer likevel å bli presset for penger av kenyansk politi, som er godt kjent med at mange etniske somaliere oppholder seg irreulært i Nairobi, og inngår i nettverk som ved behov kollektivt kan mobilisere penger. Ifølge kildene kontrollerer kenyansk politi derfor stadig etniske somaliere på gaten, for å presse dem for penger (dersom de ikke har ID-kort).

På spørsmål om i hvilken grad irregulære migranter blir deportert til Somalia, svarte Somalias ambassade i Nairobi (møte 2023) at deportasjoner ikke er vanlig, men at det skjedde i 2014, da kenyanske myndigheter gjennomførte masse-arrestasjoner av etniske somaliere etter en rekke terrorangrep i Kenya. Ambassaden refererer til operasjonen Usalama Watch i april 2014, da kenyanske myndigheter stengte Eastleigh med veikontrollposter og arresterte rundt 4000 personer (BBC 2014). (Minst) 261 av disse ble ifølge Human Rights Watch (2014) deportert med fly til Mogadishu. Også de andre kildene Landinfo møtte i 2023, uttalte at deportasjoner ikke er vanlig, da irregulære migranter som pågripes av politiet, normalt betaler seg fri, ofte med hjelp fra familie- og klanmedlemmer (kilde E, møte i Nairobi 2023; kilde L, møte i Mombasa 2023). Ingen av kildene kjente til konkrete tilfeller av nyere deportasjoner.

²³ Ifølge kilde C, en lokal ressursperson fra det somaliske miljøet (møte i Nairobi 2023), er dette vanlig.

Ifølge kilde A (møte i Nairobi 2022), en lokal ressursperson i det somaliske miljøet, koster det normalt mellom 5000 og 10 000 KSH å betale seg fri.²⁴

4.4 Sårbarhet for utnyttelse av andre

Flere av kildene understrekte at irregulære migranter også kan være sårbare for utnyttelse av andre. Kildene trakk særlig frem seksuell utnyttelse av kvinner i form av prostitusjon og/eller «kortvarige ekteskap» (kilde C; E, møter i Nairobi 2023). Kilde E forklarte sistnevnte med at mange irregulære migranter håper på en ektefelle eller «sponsor» som kan hjelpe dem å komme til Vesten, og at noen diaspora-somaliere utnytter dette ved å inngå ekteskap «for å ha sex mens de er på ferie i Nairobi», for deretter å skille seg. Noen etterlates gravide uten at barnefaren tar ansvar.

Kilde E viste også til at noen migranter blir tatt med til Vesten, som ektefeller eller «familiemedlemmer», for å bli utnyttet som hushjelp eller annet av diaspora-somaliere. Kilden forklarte at dette typisk finner sted ved at vedkommende ved ankomst hos ektefelle eller «familie» i Vesten trues med å bli rapportert til politiet eller utlendingsmyndighetene hvis han/hun ikke adlyder.²⁵ Det er uklart hvor utbredt dette er.

4.5 Språklige utfordringer

Kenya er et flerspråklig land, med ulike språk blant ulike folkegrupper i ulike deler av landet. De somaliske områdene domineres av etniskeomaliere, som prater somali. Nairobi er derimot kosmopolitisk og flerspråklig. Kenyanere flest, inkludert kenyansk-somaliere, snakker skolespråkene swahili og/eller engelsk, som fellesspråk. I hvilken grad kenyansk-somaliere behersker swahili og engelsk, varierer ut fra bosted og skolegang.²⁶ Morsmålet til kenyansk-somaliere, også i Nairobi, er imidlertid somali. Irregulære migranter fra Somalia klarer seg følgelig fint i det somaliske miljøet uten andre språk enn somali (kilde C 2023). Andre kenyanere prater normalt ikke somali, noe som kan være utfordrende i møter med blant annet politi og andre myndigheter. Noen lengeværende migranter snapper etter hvert opp noe swahili og/eller engelsk, men dette varierer (kilde J 2023).

²⁴ Human Rights Watch (2014) viser til at folk også betalte seg fri under Usalama Watch, og at det da kostet 500–5000 KSH å ikke bli arrestert, og opptil 40 000 KSH å slippe fri fra varetekt.

²⁵ Langdistanseløperen og OL-gullvinneren Hussein Abdi Kahin (kjent som Mohamed Farah) stod i 2022 frem som et offer for slik menneskehandel (Nagesh 2022). Han skal ha blitt tatt med til Storbritannia (fra Nord-Somalia via Djibouti) under identiteten til et annet barn, for å bli holdt som hushjelp og barnepasser hos en britisk-somalisk familie.

²⁶ Dette omtales nærmere i temanotatet om kenyansk-somaliere, som er under utarbeidelse.

5 Referanser

Skriftlige kilder

- BBC (2014, 9. april). Kenya sends back 'illegal' Somalis after Nairobi raids. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-africa-26955803>.
- BBC (2019, 14. mars). Scandal over Kenya's border fence that cost \$35m for just 10km. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-africa-47574463>.
- Human Rights Watch (2014, 12. mai). *Kenya: End Abusive Round-Ups*. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2014/05/12/kenya-end-abusive-round-ups>.
- Kenya Directorate of Immigration Services (u.å.-a). *Gazetted Ports of Entry and Exit (PoEs) and Location*. Tilgjengelig fra <https://immigration.go.ke/border-management/gazetted-ports-of-entry-and-exit-poes-and-location/>.
- Kenya Directorate of Immigration Services (u.å.-b). *Visa and Exemption Services*. Tilgjengelig fra <http://immigration.go.ke/visa-section/>.
- Kenya Directorate of Immigrations & Citizen Services (2024). *Electronic Travel Authorisation (eTA)*. Tilgjengelig fra <https://www.etakenya.go.ke/en>.
- Kenya State Department for Immigration Services (u.å.). Issuance of Foreign Nationals Certificate (Alien Card). Tilgjengelig fra <https://immigration.go.ke/issuance-of-foreign-nationals-certificate-alien-card/>.
- Landinfo (2016, 12. desember). *Somalia: Lavstatusgrupper*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra https://landinfo.no/asset/3476/1/3476_1.pdf.
- Landinfo (2019a, 21. mai). *Rer Hamar-befolkningen i Mogadishu*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/05/Respons-Somalia-Rer-Hamar-befolkningen-i-Mogadishu-21052019.pdf>.
- Landinfo (2019b, 28. juni). *Somalia: Praktiske og sikkerhetsmessige forhold på reise i Sør-Somalia*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/06/Somalia-temanotat-Praktiske-og-sikkerhetsmessige-forhold-p%C3%A5-reise-i-S%C3%B8r-Somalia-28062019.pdf>.
- Landinfo (2020, 25. juni). *Somalia: Klan, familie, migrasjon og bistand ved (re)etablering*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/06/Respons-Somalia-Klan-familie-migrasjon-og-bistand-ved-re-etablering-25062020.pdf>.
- Landinfo (2023, 18. august). *Somalia: Bantu/jareer*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra https://landinfo.no/wp-content/uploads/2023/08/Somalia-respons-Bantu_jareer-18082023.pdf.
- LAPSSET (2023). *What is the LAPSSET Corridor Program?* Tilgjengelig fra <https://www.lapsset.go.ke/>.
- Nagesh, Ashitha (2022). Sir Mo Farah reveals he was trafficked to the UK as a child. *BBC*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/uk-62123886>.
- Reuters (2023, 5. juli). Kenya to delay re-opening Somali border over "wave of attacks". *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/africa/kenya-delay-re-opening-somali-border-over-wave-attacks-2023-07-05/>.

Sperber, Amanda (2015). Little Mogadishu, Under Siege. *Foreign Policy*. Tilgjengelig fra <https://foreignpolicy.com/2015/04/14/kenya-shabab-somalia-garissa-kenyatta/>.

UN Habitat (2021, juni). *Dadaab Spatial Profile*. Tilgjengelig fra <https://unhabitat.org/dadaab-spatial-profile>.

UNHCR (2023, 30. oktober). *Kenya - Registered refugees and asylum-seekers as of 30 October 2023*. Tilgjengelig fra <https://www.unhcr.org/ke/wp-content/uploads/sites/2/2023/11/Kenya-Statistics-Package-31-October-20237.pdf>.

Muntlige kilder

Kilde A, kenyansk-somalisk ressursperson med god innsikt i det somaliske miljøet i Nairobi, møte i Nairobi 3. juni 2022

Kilde B, representanter for en internasjonal organisasjon, Teams-møte 21. juni 2022

Kilde C, kenyansk-somalisk representant for en internasjonal organisasjon, med god innsikt i det somaliske miljøet i Nairobi, møte i Nairobi 20. februar 2023

Kilde D, lokal ressursperson, med erfaring fra grenseområdet, møte i Nairobi 20. februar 2023, telefonsamtale 15. desember 2023

Kilde E, representanter for en lokal NGO, som jobber med somaliske migranter i Nairobi, møte i Nairobi 21. februar 2023

Kilde F, kenyansk ressursperson, møte i Nairobi 21. februar 2023

Kilde G, representanter for ulike bistandsorganisasjoner, møte i Dadaab 23. februar 2023

Kilde H, lokal ressursperson, møte i Dadaab 23. februar 2023

Kilde I, representanter for kenyanske sikkerhetsstyrker i de somaliske områdene i Kenya, møte i Dadaab 24. februar 2023

Kilde J, lokal ressursperson, møte i Mombasa 27. februar 2023

Kilde K, representant for en lokal NGO, som jobber med irregulære migranter og andre sårbare grupper i Nairobi og andre steder i Kenya, møte i Mombasa 27. februar 2023

Kilde L, lokal ressursperson, møte i Nairobi 28. februar 2023

Somalias ambassade i Nairobi, møte i Nairobi 20. februar 2023